

ACTUAL
PROBLEMS
OF EDUCATION
AND SCIENCE IN THE
CONDITIONS OF WAR

COLLECTIVE MONOGRAPH

ACTUAL PROBLEMS
OF EDUCATION AND
SCIENCE IN THE
CONDITIONS OF WAR

Compiled by
VIKTOR SHPAK

Chairman of the Editorial Board
STANISLAV TABACHNIKOV

GS PUBLISHING SERVICES
SHERMAN OAKS
2023

The collective monograph is a scientific and practical publication that contains scientific articles by doctors and candidates of sciences, doctors of philosophy and art, graduate students, students, researchers and practitioners from European and other countries. The articles contain research that reflects current processes and trends in world science.

Text Copyright © 2023 by the Publisher «GS Publishing Services» and authors.

Illustrations © 2023 by the Publisher «GS Publishing Services» and authors.

Cover design: Publisher «GS Publishing Services» ©

Authors: I. Aliksiev, M. Barinova, M. Besedynskyi, V. Borodii, S. Botvinovska, A. Cherep, O. Cherep, I. Deineha, O. Deineha, P. Demianchuk, N. Dmytrenko, P. Glukhovskiy, M. Homonai, V. Hroza, L. Imbirovska-Syvakivska, Ed. Ivashkevych, Er. Ivashkevych, L. Kalmykova, N. Kharchenko, Ye. Kharchenko, V. Khomyshyn, D. Kislov, I. Kolomak, O. Kotliarenko, I. Krupskyi, S. Kulynych, O. Kunynets, O. Kurylo, O. Kyrychko, A. Mahlovanyi, O. Maltseva, S. Marusiak, I. Matvieieva, N. Mykhalchuk, A. Nabochuk, V. Nikitenko, T. Nikolaienko, A. Ostapenko, V. Parnenko, O. Pogorilko, N. Polishchuk, V. Polonskyi, N. Potikha, S. Puzik, S. Samoilenko, I. Serheta, A. Shostia, V. Shynder, A. Skrypnikov, B. Slonetskyi, O. Sukhova, M. Syvyi, V. Ternovskyi, A. Vapnichnyi, G. Vasylyeva, I. Verbytskyi, N. Voitovych, N. Volkova, V. Voloshyn, V. Voronkova, Ya Yurchyk, A. Zolotova.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, or stored in a database or search engine without the prior written permission of the publisher. The authors are responsible for the content and reliability of their articles. Citation or other use of the monograph is possible only with reference to the publication.

Publisher «GS Publishing Services»
15137 Magnolia Blvd, # D,
Sherman Oaks, CA 91403, USA.

ISBN 979-8-9866959-6-9

DOI : 10.51587/9798-9866-95969-2023-06

Scientific editors-reviewers: S. Bobrovnyk, Yu. Bondar, A. Cherep,
P. Glukhovskiy, P. Hovorov, Yu. Kuznetsov, V. Lazurenko,
V. Moiseienko, L. Omelianchuk, R. Protsiuk, Zh. Virna.

The monograph is recommended for publication by the Presidium of
the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine

Actual problems of education and science in the conditions of war : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks California : GS Publishing Services, 2023. 236 p.

Available at: DOI : 10.51587/9798-9866-95969-2023-06

CONTENT

CHEMICAL AND BIOLOGICAL SCIENCES

СУХОВА Олена Вікторівна,
ПОЛОНСЬКИЙ Володимир Анатольович

КОРОЗІЯ КВАЗІКРИСТАЛІЧНОГО СПЛАВУ $Al_{72}Co_{18}Ni_{10}$ В АГРЕСИВНИХ СЕРЕДОВИЩАХ	7
---	---

CONSTRUCTION AND ARCHITECTURE

БОТВИНОВСЬКА Світлана Іванівна,
ЗОЛОТОВА Алла Василівна,
НІКОЛАЄНКО Тетяна Петрівна,
ПАРНЕНКО Валерія Сергіївна,

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПЕРІОД КРИЗОВОГО СТАНУ В КРАЇНІ	12
--	----

EARTH SCIENCES

СИВИЙ Мирослав,
ДЕМ'ЯНЧУК Петро

РЕСУРСНА БАЗА КАОЛІНІВ В ПОДІЛЬСЬКОМУ РЕГІОНІ	29
---	----

ECONOMIC SCIENCES

ВОРОНКОВА Валентина Григорівна,
ЧЕРЕП Алла Василівна,
НІКІТЕНКО Віталіна Олександрівна,
ЧЕРЕП Олександр Григорович

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЙОГО АТРИБУТИ: УМОВИ ПОЛІПШЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧАМИ	39
---	----

ДЕЙНЕГА Інна Олександрівна,
ДЕЙНЕГА Олександр Вікторович

ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	56
---	----

Ihor ALIEKSIEIEV,
Oksana KURYLO,

MONITORING OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE DURING THE WAR.....	64
--	----

PSYCHOLOGY

КАЛМИКОВА Лариса Олександрівна,
ХАРЧЕНКО Наталія Валентинівна

ФУНКЦІОНАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ
МОВ СВІТУ ЗА МОВЛЕННЄВО-МОВНОЮ
КОМПЕТЕНТНІСТЮ ЛЮДИНИ 190

SOCIAL COMMUNICATIONS

КРУПСЬКИЙ Іван Васильович,
ВОЙТОВИЧ Наталія Олегівна,
ІМБІРОВСЬКА-СИВАКІВСЬКА Лілія Анатоліївна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ
СТУДЕНТІВ ЖУРНАЛІСТІВ 211

SOCIOLOGICAL SCIENCES

КІСЛОВ Денис Васильович,
НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ ЯВИЩ ТА ВОЄН.. 220

TECHNICAL SCIENCES

ПУЗІК Сергій Олексійович,
ГРОЗА Валентина Анатоліївна,
МАТВЄЄВА Ірина Валеріївна,
БОРОДІЙ Віктор Миколайович,
ВАПНІЧНИЙ Артур Борисович

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ГРАВІТАЦІЙНОГО
ОЧИСНИКА НЕПЕРЕРВНОЇ ДІЇ 226

VETERINARY MEDICINE

КИРИЧКО Олена Борисівна,
КУЛИНИЧ Сергій Миколайович,
ШОСТЯ Анатолій Михайлович,
ДМИТРЕНКО Надія Іванівна,
КОЛОМАК Ігор Олегович

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ 232

Veterinary medicine

КИРИЧКО Олена Борисівна,

кандидат ветеринарних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-0769-0804

КУЛИНИЧ Сергій Миколайович,

доктор ветеринарних наук, професор,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-1660-643X

ШОСТЯ Анатолій Михайлович,

доктор сільськогосподарських наук, старший науковий
співробітник,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-1475-2364

ДМИТРЕНКО Надія Іванівна,

кандидат ветеринарних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-5336-2361

КОЛОМАК Ігор Олегович,

доктор філософії,
Полтавський державний аграрний університет, доцент
ORCID ID: 0000-0002-1601-893X
Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Головним завданням вищої освіти є забезпечення соціального розвитку, забезпечення формування людського капіталу, як важливого чинника росту економіки. А це потребує підготовки висококваліфікованих фахівців, з високоморальними, духовними здібностями людини. Саме у вищих навчальних закладах відбувається формування знань, навичок, професійної спрямованості, моральних якостей, здоров'я, які в подальшому людина використовує у процесі праці та в усьому житті¹.

1 Гаращук О.В., Куценко В.І. Основні функції вищої освіти України в контексті її модернізації та євроінтеграції. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9875/1/1.pdf> (03.05.2023).

В умовах сьогодення України це має особливе значення. Воєнний стан, потреба у відновленні економіки у післявоєнний час посилюють необхідність у мотивованих професіоналах своєї справи, з врахуванням тенденцій світового розвитку та глобалізації. Всі ці умови призводять до значних економічних, соціальних, політичних та цивілізаційних змін.

Вища освіта є фактором розвитку людської цивілізації та соціально-економічної динаміки країни, тому повинна одна із перших реагувати на виклики реальності².

Вона має бути спрямована на необхідність забезпечення потреб національної економіки у фахівцях належної кваліфікації для формування конкурентоспроможності національної економіки у світовому вимірі³.

Тенденціями глобалізації у вищій освіті є уніфікація освітнього контенту в єдиному міжнародному аспекті, поширення міжнародно-правової бази у регулюванні вищої освіти (Болонський процес тощо), інтернаціоналізація у вищій освіті (підвищення рівня академічної мобільності), формування сучасних вимог до закладів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, активність і підтримка міжуніверситетських проєктів (міжнародних конференцій, наукових досліджень, стажування)⁴. Вони розглядаються як гарантія подальшої конкурентоспроможності.

Втілення цих тенденцій була б неможлива без психосоціальних навичок. Тому навчальний процес повинен забезпечити розвиток як професійних, так і загальних компетентностей, спрямованих на формування інтелектуальних, творчих, моральних, духовних якостей людини.

Реалізація завдань вищої освіти України відбувається в умовах викликів війни, коронавірусної хвороби та обмежувальних заходів, ситуації на ринку енергоносіїв тощо. Вони завдають стреси організму, переоцінку цінностей, напруженість психологічного статусу.

Військові дії, в більшій чи меншій активності, в яких знаходиться вся територія України, мають колосальний негативний стресогенний потенціал на організм⁵. Він пов'язаний з багатогранними факторами, першими

2 Бебко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/50> (20.02.2023).

3 Натрошвілі С. Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНУТД, 2015. 320 с.

4 Локшина О. Стратегічні орієнтири міжнародних організацій у галузі освіти. Український педагогічний журнал. 2019. № 2. С. 5-14.

5 Мороз Л.І., Сафін О.Д. Модель розвитку стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія, 2022. № 5. Т. 34 (73). С. 48-53.

з яких виступають погіршення умов життєдіяльності, негативні зміни звичного укладу життя, усвідомленням постійної загрози та небезпеки для життя і здоров'я, свого та найближчого оточення. Поряд з цим цивільне населення повинно виконувати повсякденні обов'язки, професійну, навчальну діяльність. Якісне їх виконання потребує посилення мобілізації всіх наявних у людини ресурсів. Не виключенням є і здобувачі вищої освіти, які мають не зупинятись у навчально-пізнавальній діяльності⁶. Інша частина здобувачів вищої освіти знаходяться за межами України. Відірвані від дому, усталеного життя, навчального закладу, в стресі й адаптації до нового середовища, менталітету, мови. Зміни дистанційної та стаціонарної форм навчання.

Тому, особливої гостроти й актуальності набуває проблема формування психологічної стійкості, збереження тверезої оцінки ситуації та емоційного самовладання.

При цьому, надзвичайно важлива психологічна підтримка та спрямування здобувачів вищої освіти. Вона повинна мати індивідуальний підхід, позитивну мотивацію до підвищення інтелектуального рівня, розвитку психосоціальних навичок здобувачів вищої освіти в умовах викликів сучасної реальності нашої держави.

Ми розглядаємо роль психосоціальних навичок, як фактор стресостійкості та професійної спрямованості здобувачів, що мають особливу актуальність в умовах війни.

Психосоціальні компетентності включають когнітивні, емоційні та соціальні аспекти, підвищення особистого потенціалу й активного громадянства. Ці навички є універсальними здатностями особи, які необхідні кожній людині для застосування в усіх сферах її життя, незалежно від професійної спеціалізації.

Для реалізації розвитку психосоціальних навичок відомі та рекомендовані до застосування чотири виміри навчання, запропоновані ЮНЕСКО спільно з ЮНІСЕФ у співпраці з іншими міжнародними і національними організаціями⁷:

1. Когнітивний вимір (знати), що передбачає розвиток концентрації, критичного мислення, цікавості, творчості, вирішення проблем.

6 Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. С. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.

7 Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні / Пер. з англ. М. Олійник. Львів: Літопис, 2005. 542 с

2. Інструментальний вимір (діяти), що передбачає здатність застосування знань на практиці з адаптацією до ринку праці.

3. Індивідуальний вимір (бути), що характеризує навчання як можливість самореалізації, росту та підвищення особистісного потенціалу, самоповаги та своєї ефективності. Розглядає внутрішньоособистісні та міжособистісні психосоціальні навички. Передбачає самосвідомість, самоконтроль, самоефективність, а також позитивне ставлення до себе, надійність та самопрезентацію.

4. Соціальний вимір (співіснувати). Є етичним виміром, заснованим на цінностях демократії, справедливості, повазі до відмінностей, прав людини і соціальних норм. Розвиток емпатії, тобто здатності розуміти чужі почуття і співпереживати без оціночних суджень.

Кожний із зазначених вимірів навчання заслуговує окрему увагу та передбачає кропітку працю викладача. В той же час всі чотири виміри тісно пов'язані між собою, зміцнюють один одного у взаємодії, поєднуючись у цілісній особистості здобувача⁸.

Спостерігаючи за здобувачами вищої освіти факультету ветеринарної медицини та факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва виявляли гостру необхідність розвитку психосоціальних навичок за запропонованими чотирма вимірами навчання, що показали позитивні результати застосування методичних підходів. Вони можуть мати форму бесіди у вільний від занять час, або ненав'язливих фраз під час занять. Велике значення має особистий приклад викладача, його морально-етичні характеристики, методичний рівень, професіоналізм.

У своїй роботі треба враховувати наведені стрес-фактори, значний діапазон коливання активності, порушення режиму сну та відпочинку, емоційні переживання, що супроводжуються відповідними фізіологічними зрушеннями. Пріоритетним напрямом у наших умовах є підтримка і відновлення потенціалу здобувача вищої освіти.

Розглядаючи питання психологічної підтримки та психосоціального статусу людини, треба пам'ятати про обидві сторони навчального процесу. Викладач знаходиться у таких самих умовах, але має більш сформовану психіку.

⁸ Сватко Ю. І. Освіта у світі людини і глобальні виклики часу (освітня стратегія ЮНЕСКО та національні пріоритети України). URI: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7742> (20.02.2023).

Для економічного зростання держави, особливо в умовах військових загроз, важливою є комплексна інтеграція науки, освіти і бізнесу. Враховуючи економічні та психологічні наслідки впливу війни на Україну і людей, які постійно знаходяться під дією стрес-факторів, пріоритетним напрямом є підтримка та відновлення людського потенціалу⁹.

Таким чином, при проведенні освітньої діяльності, треба враховувати виклики сьогодення. Адаптація вищої освіти для реалізації основних її функцій служить важливим фактором подальшого успішного розв'язання соціально-економічних питань. Досягнення цього передбачає постійне вдосконалення ланок навчання. Особливої уваги потребує психосоціальний статус здобувачів вищої освіти.

⁹ Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.